

Åbningstale til Adoption og Samfunds årsmøde den 9/3, 2013.

Kære deltagere på årsmødet , kære bestyrelse for Adoption og Samfund. Tak for invitationen til at give besyv med til jeres valgte tema under overskriften Adoption – en familieform der er værd at kæmpe for. Jeg er inviteret primært fordi jeg er formand for de kommunalt ansatte psykologers sektion i Dansk Psykologforening, dvs. jeg er formand for 16-1700 psykologer, der arbejder på det kommunale område, langt de fleste med børn, unge og familier som dagligt fokus.

Ved siden af at have privat praksis i Rønde, arbejder jeg på 17. år i kommunalt regi, er specialist i børnepsykologi og arbejder i PPR-regi i Syddjurs Kommune, hvorfor jeg også er blevet inviteret som fagperson.

At jeg samtidig af private grunde er motiveret for adoptionsområdet skyldes at min søster – efter en del lange år synes jeg – i går fik at vide at hun nu ligger nr. 7 på ventelisten til en bebs fra Etiopien.

I har inviteret mig på et tidspunkt, hvor det organisatorisk og jobfunktionsmæssigt er rigtig spændende at være i PPR, idet der pr august sidste år kom nye bestemmelser i Folkeskoleloven, der betød at skolelederne i langt højere grad kan undlade at inddrage PPR, hvis der skal sættes ind ift. et barn, og at det er op til den enkelte kommune at beslutte hvorvidt forældre kan bede om en pædagogisk psykologisk vurdering. Vi har selvsagt arbejdet for at dette i mindst mulig grad betyder tab af faglighed i beslutningerne, og for at sikre børnenes og forældrenes retssikkerhed, nu hvor skolelederne på papiret får mere ansvar for og magt til i højere grad selv at beslutte indsatsernes art og omfang.

Det POTENTIELT POSITIVE i lovændringen er at PPR-psykologerne kan frigøres til andre opgaver, af både mere kontekstfokuserede indsatser, supervisionsmæssige og til lettere behandlingsopgaver, som jeg vil komme ind på senere.

Som I kan fornemme er jeg blevet bedt om at komme med politiske aspekter på området omkring adopterede børns vilkår – her lidt skoleregi -, men jeg er også blevet bedt om at flette faglige vinkler ind i det der samlet er stillet som min opgave – **Hvordan kan de kommunale psykologer hjælpe til bedst mulige udviklingsvilkår for adopterede børn og deres familier.**

Jeg kan forstå ved samtale med Jens Damkjær og ved læsning af diverse litteratur på området at det længe har været et ønske for adoption og samfund at man i kommunalt regi, har faglig dygtiggjort sig til og rustet fagpersoner til at rådgive og supervisere – måske endda lave behandling ind i et felt, hvor børnenes vanskeligheder på mange måder kan ligne det vi har med at gøre til daglig, men hvor sårbarhederne, hvad angår temaer som tilknytning, kognitive vanskeligheder, og udfordringerne i det sociale samspil, netop kan have en adoptionsspecifik karakter, der gør at I med rette kan forvente at, der er en eller flere i en given kommune, der kan forstå sig på barnets og jeres behov som familie.

Alle adopterede børn har en historie med tab og store skift og har formelt i flg. Haagerkonventionen særlige behov som flg. af deres særlige start på livet og har som sådan iflg. bestemmelserne i serviceloven ret til at modtage støtte under de dertil regnede paragraffer.

Det er her vi professionelle skal på banen – og vi skal være rustede til både at se arten af det der er i spil, men også graden af vanskelighederne, fordi denne analyse går forud for at kunne sætte det rette og det tilstrækkelige i spil. I Danmark har alle adoptanter ifm. med PAS-ordningerne, en mulighed for at få vejledning når man kunne være i tvivl om man gjorde det hensigtsmæssige, om man gjorde det i det rigtige tempo, og om man som forælder derved var tilpas bekymret og tilpas ubekymret når ens barn, vendte sig væk fra verden og ind i sig selv, eller reagerede udad, eller hvis udviklingen syntes at stå i stampe med sprog eller social tilknytning. Det har samlet været en god ordning som alle håber bliver permanentgjort, men ønsket om at også kommunerne skal i spil begrundes i muligheden for at få det mere lokalt forankret, men også de helt åbenlyse fordele, der ligger i at eks. PPR-psykologerne kan få indsatserne til at gå op i en højere enhed ved at støtte skolerne og daginstitutionernes måde at hjælpe børnene i gang i det faglige og i det sociale felt.

Spørgsmål som:

- Når barnet er 6 år men er intellektuelt fungerende som en 4-årig, er det da senmodning som flg. af understimulering i starten af livet, er det generel senmodning – begavelse - eller er det udtryk for specifikke kognitive vanskeligheder er vigtige at få svar på.
- Når det gang på gang trækker sig i sociale sammenhænge, er det så udtryk for autistiske træk, sanseintegrationsvanskeligheder, eller behov for en gang imellem blot at passe på sig selv i en voldsom ny verden kræver andre svar. Folk der ikke kender til adoptionsspecifikke vanskeligheder har nok svært ved HELT AT FORSTÅ – at det kan tage flere år, før et barn med den baggrund stopper med, ikke en gang imellem at falde tilbage til gamle mønstre - uden at man skal se det som andet end det. Og at man nogle gange skal starte med at gøre verden mindre før man gør den større.
- Når et barn har adfærd forenelig med ADHD-symptomatikker, skal det da løses medicinsk eller pædagogisk, eller er der tale om et ikke udviklet arousalreguleringssystem, som man må imødekomme med en særlig nænsom tilgang ved få forskellige personer eller ved en egentlig terapeutisk indsats, hvor man går tilbage til de perioder og forholdemåder i livet hvor det spæde barns små initiativer til kontakt blev mødt i en passende arousal (stemningsniveau) fra den voksnes side. Der er mange børn – også ADHD-diagnosticerede, hvor man med fordel kan møde eller kunne have mødt dem på dette behov og derved lært dem selv at regulere deres arousal, opmærksomhed

- og hele evne til at få deres følelsesliv og følelsesudbrud reguleret. Dvs. også at få arbejdet intensivt med deres affektregulering – ikke kun arousalregulering.
- Hvad gør man som forælder, når man er klar til at udfylde barnets behov for kropslig og samtalemæssig omsorg og nærvær og for god mad, men oplever at det barn, der er opfostret på børnehjem i den første lange tid naturligt er umætteligt optaget af behovsopfyldelse og vant til at alt foregår i rutiner og på præcise klokkeslæt. Det kan koste mange kræfter i en familie, og der vil være en tid, hvor barnet så at sige skal aflære sig sin rettedhed mod behovsopfyldelse, og skal blive mere fleksibel i sin hverdag. Dette er en stor opgave for en familie at overskue uden at få hjælp udefra.

Det er klart at nogle adopterede børn har så store udfordringer af tilknytningsmæssig, social eller kognitiv karakter at man må bero på individuelle indsatser, eks. behandlingsindsatser for at udvikle dem i tilstrækkelig grad. Det vil PPR-psykologerne gerne byde ind med, med de nye muligheder, der ligger både i Folkeskoleloven, men også de lettere tilgange til behandlingsindsatser som Barnets Reform muliggjorde. – såkaldte §11-indsatser.

Mere og mere kan vi dog se at indsatser også for individet kan ske i konteksten – og ved hjælp af kontekstens helende karakter. Bruce Perry er en amerikansk psykiater, der om nogen har arbejdet med udsatte børn og deres behov. Han kender til betydningen af at arbejde med Thera-play, mentaliseringsbaseret terapi eller familieorienteret indsats når det er behovet, men han forsker meget i betydningen af og anvendelsen af HELENDE FÆLLESSKABER som en terapiform.

Man kan sige at adopterede børns væsentlige behov for at føle sig SOM EN DEL AF, jo blot minder os, forældre og professionelle, om at alle børn har det som et af de afgørende behov for at opleve trivsel og socialt selvværd, og at dette går forud for at man kan tage læring ind. Også af den grund vil vi fra PPR gerne byde ind med opgaven med at tilgodese de af de af de adopterede børn, der har særlige behov.

Bl.a. forceret af den nye lovgivning, men også i forlængelse af de sidste mange års udvikling af PPR arbejder vi mere og mere MED OG I fællesskaberne. Man kan ikke undervurdere betydning af at klassens børn, deres forældre og lærerne/pædagogerne spiller sammen om at lave en rummende pædagogik med plads til forskellighed – både hvad angår at have lov til at VÆRE den man er, men også at MODTAGE præcis den PÆDAGOGIK man har brug for. Vi ved det også fra den megen forskning der er lavet på mobbeområdet : Er der et eller flere børn, der mobbes i en klasse skal man ikke først kigge på individet, men netop på, hvad det er i sammenhængen, der gør at sådan noget kan få lov til at finde sted.

Så det er meget relevant at PPR´s ansatte i højere og højere grad arbejder med konteksten og systemerne rundt om barnet. Af den grund arbejder vi ofte konsultativt, vi forholder os sammen med lærerne, evt. med forældrene forud for at der viser sig noget der kræver en individualiseret indsats og en egtl henvisning til vores system.

Dette er et godt systemisk princip. OG i skal IKKE høre mig stå at tale mod de systemiske principper om at forstå barnet-i-kontekst, at barnet kan have det på en måde i en sammenhæng og have det på en anden måde og kunne lykkes med meget mere i en anden. Dette er den vigtige indsats for rigtig mange børn, der lige hænger lidt i bremsen, hvad enten de har adoptionsbaggrund eller ikke.

Men den rendyrkede systemiske og konsultative tankegang kommer til kort, når vi har med et barn at gøre, hvor vi ikke bare skal forstå os på konteksten som den er aktuelt, men i høj grad også dets tidlige kontekster, og hvordan disse har været med til at forme både dets kognitive funktioner (jvnf. arousal og opmærksomhedsfunktioner) og dets hele forudsætning for at indgå i de sundere sociale relationer I vil bringe i spil, de varme arme og varme øjne som I med års ventetid og glade og spændte forventninger er klar til at dele ud af når jeres barn endelig kommer hjem til jer. I har læst om, hvorledes børnene kan reagere på forskellige måder, i har været på kursus i det og I har sikkert via nyopdyrkede netværk af andre adoptivfamilier lært nogle børn at kende på nær hånd.

MEN alle disse erfaringer kan komme til kort den dag da jeres elskede dreng eller pige på femte nat ikke har kunnet sove, eller fortsat reagerer stærkt på at I får gæster, der ellers også bare har lyst til at være noget for jeres barn – og vil gøre alt for at tage det ind. Eller når det også på andet år i skolen snarere synes at være optaget af at beskytte sig selv end i at tage læring ind på trods af at lærerne hele tiden forsøger at stimulere den faglige udvikling og give ekstra opmærksomhed ved at inkludere det mere eller mindre aktivt (OG FORCERENDE) i de sociale relationer i klassen eller daginstitutionen.

I har sikkert i starten forsøgt at fortælle om de sårbarheder jeres barn kan have med sig, for at udfordringerne bliver tilpas, hensynene relevante og tilstrækkelige. Men når den ønskede udvikling ikke sker kan alle blive mismodige, handlingslammede og UTÅLMODIGE PÅ BARNETS VEGNE.

OG DET ER HER AT KOMPETENTE FAGFOLKS HJÆLP ER ØNSKELIG, NØDVENDIG OG EN SELVFØLGELIG FORVENTNING FRA JERES SIDE. Som forældre og som organisation.

Vi skal bringe viden ind og processer på plads, der kan bibringe eller genoprette TÅLMODIGHEDEN MED BARNET OG MED I VIGTIGE VOKSNE OMKRING DET. TÅLMOD ER EN AF DE 7 ATTITUDER I Mindfulness-filosofien: ”Tingene udfolder sig i sin egen hastighed og du følger blot stille med” lyder det. Måske kunne man sige at ordet netop består af både ordene at TÅLE of at VÆRE MODIG. DVS. HAVE MOD PÅ AT TÅLE. ALLE skal kunne rumme -have mod til at tåle barnets adfærd, barnets moment- eller periodevise smerter. I her i salen ved at det kræver engagement, men I ved også at det kræver kendskab, og derfor forstand på barnets særlige situation. Man skal vide at det oftest er sunde reaktioner på store forandringer. NÅR I ELLER ANDRE VOKSNE OMKRING JER BLIVER I TVIVL SKAL I HAVE NOGLE AT GÅ TIL.

Der er IKKE brug for dogmatiske og forældede udviklingspsykologiske teorier, der på determinerende vis begrænser troen på at barnet kan udvikle vigtige menneskelige egenskaber. Snarere skal vi bero på den megen nye forskning, der fortæller at hjernen udvikler sig fortløbende igennem sociale interaktioner. Vi skal i det rette tempo og på realistisk vis finde de ikke-sete, de u-annede muligheder for udvikling i og hos det enkelte barn.

Der er brug for folk, der med adoptionsspecifik viden kan hjælpe til at finde det passende niveau for udfordring og stimulering af jeres barn.

Vender barnet sig væk i skolen eller daginstitutionen, og fortæller i lærerne om muligheden af overstimulering, skal de ikke forstå jer som værende overpylrede, og dermed bremsende barnets udvikling, men netop som forældre der formår at forstå og tage højde for den sårbarhed et adopteret barn kan have i starten - og måske længere tid end det. Det løftede øjenbryn fra en lærer der ikke forstår sig på området skal vi fagfolk imødekomme med en venlig, men præcis beskrivelse af at forælderen jo netop har fanget barnets behov. Måske kan man se det på flg. måde, når man skal læse og forstå et barns aktuelle og fremtidige behov:

- Skal man finde svaret ved at snakke med de involverede ? JA
- Skal man finde svaret i udviklings- og den kliniske psykologi ? JA
- Skal man finde svaret i sin erfaring ? JA
- Men sammen med det og allermest skal man finde svaret ved at se på barnets reaktioner.

Men hvorfor skal man nu det ?. Det skal man fordi det er der, man med åbne øjne både kan se hvornår man går for tæt på – overskrider barnets grænse for kontakt og stimulation, men også hvornår det kan tage mere ind. Og det skal man i særdeleshed fordi man på den måde kan gøre det eneste rigtige, nemlig at følge børnenes egne initiativer. Til kontakt, til samtaleemner eller til at dele oplevelser. Og når man så først er inviteret ind, har man som voksen til opgave at udvide barnets perspektiv – at gøre dets verden større.

At få forældre og lærere/pædagoger til at lykkes med den øvelse kan kræve at man kommer ind med friske øjne udefra – og med den tilstrækkelige adoptionsspecifikke viden, der gør at man hjælper lige præcis, på den måde der skal hjælpes i dette tilfælde. Forældre har ikke brug for at møde professionelle, hvor de får fornemmelsen af først at skulle sætte os ind i adoptionsspecifikke forståelser – det vækker ikke ro. Skal familier og systemer tilbagebringes tålmodighed med barnet og støtte til det helt afgørende nemlig tilknytning, tilknytning, tilknytning skal vi kunne have den faglige ballast der gør OS tålmodige, når den glipper for andre, GIVE den ro, der beforder tilknytningsprocessen og BIBRINGE det fagpersonlige overskud, der for forældre naturligt veksles til kærlighedsoverskud på de tidspunkter, hvor det kræver sin

mand/kvinde/mor/far. Forskning viser sågar at rådgivning til forældre virker positivt ind præcis på tilknytningen mellem forældre og barnet. Nogle eks.

- Når barnet ikke har kunnet sove/falde til ro på 7. døgn skal man mindes om at det hele giver mening fordi soveværelset i bund og grund i den første lange tid er et tilknytningslaboratorium.
- Når barnet vil styre rundt med alt og alle, skal man kunne skelne mellem hvornår det er for grænseløs opdragelse, eller om der er tale om at barnet med den adfærd blot forsøger at tøjle og tackle sin egen angst og usikkerhed i situationen.
- Man skal mindes om at barnet med udu i det limbiske eller parasympatiske nervesystem i mange situationer ikke har brug for ord – i hvert fald kun de rolige ord, der støtter forælderen selv i blot at være tilstede i nuet – kropskontakten skal i højsæde – og i det intimitetstempo som er barnets.
- Man kan få brug for at blive styrket i sin rygradsfornemmelse af at det ikke blot er okay, men gavnligt for alle at man siger nej til svigermors runde fødselsdag, eller i hvert fald er tilstede på barnets præmisser.

Så ja. De kommunale psykologer vil gerne imødekomme A og S' ønske om at vi bliver fagligt rustet til opgaven og at vi derfor kan bringes i spil til rådgivning af forældre og familier, til supervision af fagfolk og til kognitive og personlighedsmæssige udredninger, der kan give viden om relevante indsatser give handlemuligheder, eller tjene til at bringe mere specialiserede fagfolk på banen. Jeg har forsøgt at give et billede af at det hele tiden gælder om at gå på 2 ben når man skal forstå et adopteret barns adfærd eller følelsesudtryk. Man skal kunne se, hvad der i den specifikke kontekst eller sammenhæng trækker barnets system, og man skal have individperspektiv i den forstand at kunne forstå at analysere barnet på dets helt egne præmisser inkluderende opvækstvilkår, kognitive karakteristika og måder at indgå i relationer på. Psykologen og dennes uddannelsesbaggrund synes at være svaret på denne udfordring – denne opgave, hvorfor vi både bakker op om jeres forespørgsel og anerkender behovet for at vores faggruppe kommer mere på banen end det er tilfældet i dag ift. det adopterede barn og dets familie. Til ovennævnte, men i udvalgte tilfælde også egentlig behandling, når der ikke er tale om de aller mest specialiserede behandlingsindsatser, herunder de der kræver en egentlig anbringelseskontekst.

Jeg har nævnt at PPR er i en brydningstid. I Dansk Psykologforening og i sektionen af de kommunalt ansatte er det ikke afgørende præcist hvilken organisationsform i kommunen, hvorunder psykologen arbejder, men der er nævnt åbenlyse fordele ved at det er psykologer, der også har berøringsflader ind i alment systemet, da vi ikke vil undervurdere betydningen af de HELENDE FÆLLESSKABER.

Dette skal optimalt set gå hånd i hånd med en fortsat PAS-ordning, med de specialistkompetencer, der her er opbygget, men det er også yderst vigtigt fra vores side at bakke op om ideen med et nationalt videnscenter på området.

Man må ikke undervurdere såvel den faglige som den økonomiske betydning af at vi finder ud af, hvad der virker indsatsmæssigt. Konkret kunne vi fra de kommunale psykologers side endvidere have brug for at nogle undersøgte præcist hvilke undersøgelsesmæssige værktøjer, der bedst muligt afdækker et adopterets barn samlede kognitive, indlæringsmæssige, personlighedsmæssige og sociale behov. Til dette er et nationalt videnscenter helt afgørende.

Jeg har i mit oplæg forsøgt at illustrere at vi psykologer qua vores uddannelser og erfaringer på mange måder allerede er NÆSTEN rustet til at varetage opgaverne, men i de etiske principper for Nordiske Psykologer står der helt relevant at vi ikke må påtage os opgaver vi ikke er fagligt kompetente til. I en tid, hvor pengene er knappe i det kommunale kunne det være yderst relevant såfremt PAS-konsulenter eller ansatte i et videnscenter kunne varetage de kursusforløb, der gjorde os klar til at imødekomme adoptanters, skole- og daginstitutioners og andre parters behov når det gælder om at få et mindre eller større barns livsudfoldelse vækket eller genvækket. Motivationsmæssigt har I måske kunnet mærke på mit indlæg at vi er meget klar til at sige ja – tak – til opgaven.

Niels Morre,
cand.psyk.aut.
Spec. i Klinisk Psykologi og
Børnepsykologi.

Hjemmeside:
www.nielsmorre.dk

Mailadresse.
nielsmorre@hotmail.com